СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 177. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 1. серпня 1931. VOL. XXXIX. No. 177. Jersey City, N. J. Saturday, August 1, 1931. THREE CENTS.

ПРОМИСЛ МУСИТЬ РОЗВЯЗАТИ ПИТАННЯ БЕЗРОБІТТЯ

ГУБЕРНАТОР РІЧІ СТАВИТЬ ПИТАННЯ ПЕРЕД ПРОМИСЛОМ.

ҐВАЙТ СОЛФОР СПРІНҐС (Вест Вірджінія). — Алберт Річі, губернатор стейту Меріленд, у своїй промові на отворенню конвенції Вірджінської Адвокатської Палати остерігав американський промисл, що промисл не може істнувати довше, не розвязавши питання безробіття. Вічно повторювані безробіття й кризи мусять здеморалізувати й підприємців і робітників. Край може кинутися за ратунком до системи обезпечення на випадок безробіття, що на думку бесідника, довело би край до панування бюрократи, якого злі наслідки вже видно в богатьох краях Европи.

В ОБОРОНІ СВОБОДИ ПРЕСИ.

НЮ ЙОРК. — На кораблі „Іль де Франс" зібралися збори представників кількасот ґазет з ріжних частин Америки та встановили „Комітет Свободи Преси", що має боротися проти всяких заходів обмежити свободу преси.

Комітет має виступити проти ухвалювання законів, які не дозволяють ґазетам подавати до відома читачів правдивих фактів.

ГУВЕРІВ ПЛЯН МАЄ ОЩАДИТИ УРЯДОВИ 7 МІЛЮНІВ ДОЛЯРІВ.

ВАШИНГТОН. — Департамент Скарбу обчислює, що ощадности в ріжних департаментах федерального уряду, заведені на основі недавного приказу президента Гувера, заощадять урядови коло 7 мілионів долярів на рік.

Щоби ослабити побоювання, уряд запевнює, що його плян ощадности не обнимає плянів будови нових державних будинків. На цю ціль уряд думає видати в цьому році 120 міліонів долярів або два рази більше, як звичайного року, щоби помогти безробітним.

НЮЙОРСЬКИЙ КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК СКІНЧИВСЯ.

НЮ ЙОРК. — Від 20,000 до 30,000 кравців, занятих при виробі мужеської й діточої одежі, вернулися до праці, коли юнія „Амалґамейтед Клотінґ Воркерс оф Америка" зробила угоду з представниками підприємців на місце старої угоди, що скінчилася 1 липня.

При підписанню угоди, котра облекшила страх робітників щодо повороту „светшапи", мейор запевнив юнію, що міська поліція вжиє всіх зусиль, щоб запобігти вживання бандитів у промислових непорозуміннях.

СУД ПІДДЕРЖУЄ ПРАВО ПІКЕТУВАННЯ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Перед міським судом ставали вчора 34 страйкарів, обжалованих поліцією за безправне пікетування. Поліція говорила, що їх арештовано за те, що вони пікетували перед фабрикою, в котрій не було страйку. Пікети заявили, що в даній фабриці страйку ще не було, але вони власне на те її пікетували, щоби дати знати робітникам про страйк. Суддя рішив, що робітники мали на це право.

За те суддя покарав двох з них за те, що вони роздавали летючки про страйк. По міському закону вони на це не мали права без дозволу поліції. Накладаючи на підсудних кару по 5 долярів, суддя радив їм внести апеляцію від його вироку, щоби вищий суд рішив, чи цей закон годиться з конституцією.

СТРАЙКАРІ ГОДЯТЬСЯ НА ПОСЕРЕДНИЦТВО УРЯДУ.

ПОТНЕМ (Конетикот). — Загальні збори страйкуючих робітників шовкових фабрик постановили згодитися, щоби стейтовий комішенер праці став посередником між ними та підприємцями.

Проти цього посередництва виступили радикальні аґітатори. Вони тепер збираються організувати похід страйкарів до Стейтового Дому.

ЗНАЙШЛИ РАДУ.

ЛАМАР (Колорадо). — Місцеві фармери почали збирати пільні коники, що навістили ці околиці та понищили все збіжа й кукурудзу, та сушать їх, щоби вживати їх у зимі для годівлі курей.

Фармер, котрий придумав цей ужиток, каже, що він „зібрав" трицять бушлів пільних коників з кождого акра свого поля.

ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ ЛОВЛІ РИБИ НА МОРЮ.

МЕТЕМЕК (Квібек). — На конференції біольоґів, що тепер тут відбувається, прочитав д-р Ґарі Кайл, шотляндський біольоґ, незвичайно цікаву працю про вплив людини на розмножування риб в океані. Він доказував, що пересічна величина деяких риб, захоронюваних спеціяльними законами, стала зменшуватися наслідком цих законів. Це було внаслідок того, що захоронюваної риби було забагато. На тій основі д-р Кайл радить бути дуже осторожним з законними захоронами для морських животин.

ІТАЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО НАС.

„Ілюстраціоне дель Пополо" містить переклад „Козаків" Ол. Стороженка. — „Ґазета дель Пополо" з Турину містить рецензію на журнал „Україна", який видає п-і Ледада Ліповецька. „Ля Штампа містить статтю про концерт українських пісень в Турині. — „Оссерваторе Романо" з 4. червня вмістило статтю про боротьбу з большевизмом на Радянській Україні.

РІДКИЙ ЮВИЛЕЙ.

„Пролетарська Правда" з 17. VI. приносить статтю про пятирічний ювилей „Комуніста", що виходить у Харкові. Цей ювилей так заслуженого для московської справи на Україні часопису взявся схарактеризувати ніхто інший, як С. Косіор. Аджеж хай Поляки і Москалі у нас говорять про свої здобутки і що вони ласкаво зволили зробити для України. В статті, присвяченій ювилееві, названій „Пять років боротьби", С. Косіор пише про наш національно-культурний „велитенський розвиток" та що чимало до цього прислужився „Комуніст". Хто в це сумнівається, що він був нічим іншим, як гніздом шершенів, де вічно ґуділи про українську контрреволюцію та про беззастережне виконання всіх наказів Москви?

Якіж його заслуги були для Москви, свідчить той факт, що в Київі в короткому часі будуть виходити московська „Правда" та московський „Комуніст". Помалу назад до москалізму; повільно, але вперто. Дійсно, гідний ювилей.

КАРТИНА СПРАВЖНЬОГО ЖИТТЯ РОБІТНИКА.

„Комуніст" з 15. VI. пише слідуюче: „Негайно оздоровити кооперацію Дніпробуду. На всім Дніпробуді немає спеціяльних кіосків роздачі хліба робітникам на місці їхньої роботи. Робітники загалом тисячі годин відстоюють тільки по хліб і що декади витрачають утроє більше, щоб одержати харчові картки. А на майдані „А" на будуванні заводів Дніпрокомбінату стан з обслугуванням робітників не можна назвати інакше, як злочином. Знов робітники позбавлені змоги швидко одержати хоч будьякі харчі. Про обслуговування вечірних змін ніхто й не згадає".

Що можна про таку злочинність над українським робітником в „Большевії" сказати? Люди голодні мусять не тільки нем, але й ніччю працювати, щоб тільки їхня праця збогачувала Росію. Аджеж так буде тривати, доки Україна не буде самостійною, щоб український робітник не працював для чужинців.

ЗБОРИ РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

В Парижі відбулися річні збори представників російських монархістичних організацій. Збори мали за ціль утворити одноцільний антибольшевицький фронт. Першу промову виголосив відомий монархіст Марков, потім говорили Крупенський, Трахтерев та інші. В резолюції постановлено підтримати акцію великого князя Кирила, претендента на російський престол.

ЧЕРЕЗ ЛИХЕ СВІДОЦТВО.

Леслав Урбанський, ученъ 7. кляси одної з львівських гімназій, дістав лихе свідоцтво і так злякався гніву й докорів родичів, що втік зі Львова і пропав без сліду. За ним шукають родичі і поліція, але безуспішно.

ЗНОВ УБИЛИ ЧЕКІСТА.

Радянська преса пише, що в Москві коло самого будинку ДПУ на Лубянці невідомі контрретолюціонери застрілили чекіста Мессінга у хвилині, коли він виходив на вулицю. Вбивники зникли без сліду.

ВИКЛАД СТРУВЕ.

Відомий російський політичний діяч П. Б. Струве приїхав до Варшави і виголосив там виклад про теперішню економічну кризу в Европі і про большевицьку господарку зокрема. На його думку большевицька пятирічка це підприємство чисто політичне, продиктоване політичними мотивами, і вона скінчиться невдачею. Далі Струве доказував, що майбутня національна Росія не матиме імперіялістичних тенденцій і буде жити з Польщею в дружніх відносинах.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

НАПАД НА УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ПРОФЕСОРА.

До Тщяни біля Дуклі (пов. Коросно) прийшов, як турист, професор львівського університету, Йосиф Світковський. Він заночував у туристичнім схоронищі в т. зв. Пущі св. Івана. В ночі напали на професора 5 бандитів і забрали йому 80 зол. та валізу з біллям.

ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД АЛІМЕНТАМИ.

Різник Ткачик з Катовиць любив Марту Тиху і любов не залишилася без наслідків. Різник Ткачик не хотів платити аліментів, тому взяв ніж, яким різав свині, покраяв свою дитину на 4 части і закопав трупа на полі. Але Марта Тиха про те не знала, а коли довідалася, що вчинив батько з дитиною, попала в розпуку, материнське серце запрагнуло пімсти за смерть немовляти і ця жінка сама повідомила про все поліцію. Різника арештували і засудили на 5 літ вязниці.

ПРИМУСОВА ПОЗИЧКА.

Московський уряд видав 14. VI. розпорядження до всіх федеративних та автономних републик в Большевії про обовязкове стягування „позики 3. вирішального року". Це стягування відбувається в той спосіб, що всім робітникам та службовцям стягають одномісячну платню. Чи їхні родини мають що їсти і в що одягнутися, хто цим турбується? А що значить серед нинішної скрути в Большевії відібрати робітникові цiломісячну платню, це мало хто може собі уявити. Тому й нема нічого дивного, коли врешті вже й робітництво починає виступати проти большевиків. Про селян вже й нічого казати, бо большевицькі комісарі мають право самостійно вимірювати селянам розмір позички.

ЯК ПОШИРЕНА ПРЕСА НА УКРАЇНІ.

„Пролетарська Правда" подає, що тираж харківського „Комуніста" виносить 300 тисяч. Коли зважити, що комуністів на Україні є більше як 300 тисяч, та що кожний большевик примусово мусить читати кілька часописів, нічого дивного, що такий тираж „високий". Адже цей часопис, це найбільший побіч членів ДПУ слуга московський на Україні.

НОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗБОЖНИКІВ.

„За Свободу" подає, що в Тамбові большевики відкрили новий антирелігійний університет, у якому виховується 200 аґітаторів безбожників.

ЗА ДЕЗЕРЦІЮ.

У варшавськім військовім суді засудили канонїра І. полку артилерії, Миколу Максимовича, на 5 літ вязниці за те, що він двічи дезертирував з війська і втік до Праги. Ческа влада арештувала його і віддала польській владі.

ЦИГАНСЬКА ВІЙНА.

В еспанській провінції Алява, де є дуже багато Циганів, підчас одного циганського свята прийшло до великої битви між двома циганськими племенами, які від віків себе ненавидять. Підчас бійки згинуло кількадесять осіб, а ще більше було ранених.

ПЕРЕЛЕТІЛИ З НЮ ЙОРКУ ДО ЦАРГОРОДУ

БЕЗПЕРЕРИВНИЙ ЛЕТ ТРЕВАВ 49 ГОДИН. ЗДОБУЛИ НОВИЙ РЕКОРД ЛЕТУ НА ВІДДАЛЬ.

ІСТАНБУЛ (Туреччина). — Американські летуни Бордмен та Полендо прилетіли сюди на літаку „Кейп Код" з Ню Йорку. В дорозі вони пробули 49 годин і за той час без перерви перелетіли 5,014 миль. Цим вони побили рекорд лету на віддаль, який установив французький летун Кост своїм перелетом з Парижа до Манджурії.

Перелітаючи над Парижем, летуни скинули з літака кілька примірників нюйорської ґазети „Ди Ню Йорк Таймс" та листа до головного посадника міста. Один з механіків летничого поля під Парижем знайшов ці ґазети в 11 годині ранком, а в 1-шій годині вони вже були в міськім ратуші. Летуни розповідають, що над океаном вони летіли в тумані, а тому бачили море лиш один раз. Крім того туман був над Анґлією й над Альпами. Летіти довелося дуже високо, піднімаючись понад туман.

Найтяжчою частиною подорожі вважають лет понад Альпи. В Царгороді (Істанбул) на летничому полі їх стрінув американський посол, представники турецької влади та кількатисячний натовп народу. Обидва летуни почуваються добре й не дуже стомлені, бо керуючи літаком поперемінно, вони мали час на відпочинок. Лише безперервне ґудіння мотора більше двох діб майже заглушило їх.

ЛЕТЯТЬ НАВКОЛО СВІТА.

БЕРЛІН (Німеччина). — Звідси вилетіли до Москви американські летуни Гердон і Пенборн. Вони вилетіли з Ню Йорку одночасно з Бордменом і Полендом та не такий щасливий їх лет був до Европи. Гердон і Пенборн плянували долетіти без перерви до Москви, але їм довелося спинитись в Анґлії, а потім у Берліні. Це затримало їх у дорозі на 21 годин довше, ніж взяло часу в Поста й Ґаті для перелету до Берліна. Всеж Гердон і Пенборн сподіваються перелетіти навколо світа за шість днів і побити рекорд, який установили Пост і Ґаті.

Гердон і Пенборн думають летіти з Москви через Сибір іншою рутою, щоб скоротити собі дорогу. При вилеті їх з Берліна місцеве метеорольоґічне бюро попередило їх, що в дорозі вони стрінуть погану погоду. Та вони на це не звернули уваги, бо хочуть установити новий рекорд скорости лету навколо світа.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ПОПРАВЛЯЄТЬСЯ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Після операції нирок Ллойд Джордж поправляється так добре, що навіть здивував своїх лікарів. Після одужання він плянує чотиромісячну поїздку по світі, щоб остаточно поправити своє здоровля.

КОНСТИТУЦІЮ ЕСПАНІЇ УХВАЛЕНО.

МАДРИД (Еспанія). — Еспанські установчі збори приняли нову конституцію еспанської републики. Після того тимчасовому урядови Замори висловлено довіря значною більшістю й він остається при владі.

Крім того ухвалено кілька дуже важних законів, як, наприклад, про свободу релігії, про реорґанізацію армії, а також затверджено в більшости всі революційні реформи, які вже перевів уряд.

РАКА МОЖНА ВИЛІЧИТИ.

ПАРИЖ (Франція). — На третьому всесвітньому зїзді лікарів, що лічать хвороби при помочи раду, три лікарі робили звіт про наслідки лікування ними рака. Всі приходять до того висновку, що радом можна вилічити рака, але тільки тоді, коли хворобу захоплено в самих початках.

Вся біда в тому, що люди, хворі на рака, звертаються до лікарів у більшости запізно, коли вже хвороба набрала таких поважних розмірів, що годі її лікувати.

ФРАНЦУСЬКО-ІТАЛІЙСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

ПАРИЖ (Франція). — Цими днями відновляються французько-італійські переговори в справі обмеження розбудови воєнних фльот цих держав. Як відомо, такі переговори розбилися весною біжучого року. Тепер сподіваються, що вони можуть прийти до порозуміння, бо Німеччина заявила що вона спинює будову своїх нових кружляків.

Це дає можливість Франції піти на деякі уступки Італії.

ПОВСТАНЦІ БІЛЯ ПЕКІНА.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Манджурські війська мали великі втрати в боях з повстанцями в північній частині Китаю. Вони відходять до себе в Манджурію. Повстанці вже захопили кілька міст недалеко старої китайської столиці, Пекіна, й загрожують захопленням її.

ЗАКИДАЄ КОРУПЦІЮ МІНІСТРАМ.

БУДАПЕШТ (Угорщина). — Член парляменту, католицький священик Турчаний, зробив двом міністрам уряду Бетлена закид корупції та хабарництва. Ця заява й відповідь міністрів викликали замішання в парляменті. Предсідник парляменту закрив засідання, не маючи іншого способу втихомирити парлямент.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
[illegible] Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

[illegible] редакция не відповідає
За кожду зміну адреси платиться 10 центів
[illegible] висилати [illegible] за Foreign Money Order
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОПОМОГА ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ.

Президент Гувер покликав оноді до себе суддю Пейна, голову Американського Червоного Хреста, та в довшій конференції з ним радив над допомогою для безробітних у надходячу зиму. Між іншим президент — так подано з Білого Дому ґазетам до оголошення — припоручив Пейнові повести акцію для обєднання допомогової акції для безробітних, яку ведуть уряди: федеральний, стейтові й міські. Президент Злучених Держав не має сили обєднати тих урядових змагань, як не може цього зарядити голова Червоного Хреста, але їх акція певно може богато в цьому напрямі зробити.

Заходи президента Злучених Держав викликали сейчас враження, що економічна ситуація в краю не поправляється, але погіршується, що на слідуючу зиму не можна ждати поправи робіт. Такий здогад підтверджують обчислення працюючих робітників, пороблені Американською Федерацією Праці; по цим обчисленням у липні 175,000 юнійних робітників утратили роботу. Якщо положення не поправиться, то справді треба ждати тяжкої зими.

Тому й заходи уряду коло скріплення допомогової акції зовсім на місці. І обєднування всеї урядової акції в одну теж побажане. Воно запобіжить богато зловжиткам, деморалізації деяких безробітних, та ощадить богато видатків.

Але вся злучена допомогова акція всіх федеральних, стейтових і міських установ не може зарадити теперішньому безробіттю в повному розмірі. Це показалося вже минулої зими. Коли безробіття потреває до слідуючої зими, то ця акція стане ще більше невистарчаючою.

Тому на ближчу увагу заслугує постанова конвенції друкарської юнії, щоби президент Гувер скликав надзвичайну сесію конґресу, спеціяльно для обговорення заради безробіттю. Цього роду сесія була би пожадана з богато оглядів. Навіть якби вона не ухвалила ніякої розумної згідної постанови для боротьби проти безробіття, то вже саме скликання спеціяльної сесії заставилоб американське громадянство думати про громадську акцію проти безробіття, чого воно досі ще не робить. Та з акції президента можна вносити, що він ледви чи піде за порадою друкарської юнії. Мабуть уперед він ще пожде, чи зробить що голова Американського Червоного Хреста зі злукою ратункової акції всіх урядових установ.

КОМУНІСТИЧНА ПРОПАҐАНДА.

Коли хто думає, що комуністична пропаґанда, ведена самими комуністами через власну пресу та орґанізації, має великий успіх, то той помиляється. Взагалі треба зазначити, що поза межами радянської Росії комуністична пропаґанда ніколи не мала розмірів, бажаних для комуністів. Їх пропаґанду дуже часто перебільшують й перецінюють. Особливо тепер стало тяжко комуністам проводити свою пропаґанду, коли факти життя в Росії показали, до чого приводить комунізм.

Та на допомогу комуністам приходять ріжні капіталістичні й буржуазні чинники, а передовсім ґазети й журнали. В капіталістичній щоденній, тижневій і місячній пресі без перерви пишеться про те, наприклад, що їх комуністична величність Сталін спали ніч добре, що вони зволили чхнути, що вони сказали ось таке, або таке, що вони працюють ось так, чи так. Таксамо пишуть і про інших сатрапів, комуністичних ексцеленцій. Ріжні кореспонденти чужинецьких ґазет стараються вибілювати большевиків перед очима своїх читачів і ввесь час переконують, що то такі великі люди й з такими великими „ідеями" та „експериментами", яких ще світ не бачив. Шкода, що в часи Тамерлянів, Чинґіз Ханів, Атилів та інших варварів не було теперішніх кореспондентів. Тоді вони писалиб про тих варварів і жорстоких завойовників, що лишали по собі чорне поле, де проходили їх орди, ще з більшим пієтетизмом, ніж тепер вони пишуть про кавказького розбишаку Сталіна та про його „тьоплих ребят".

Придивіться на буржуазно-капіталістичні ґазети з їх міліонами читачів. В кождій ґазеті знайдете величезний портрет Сталіна, іноді через цілу сторону з написом „Залізний чоловік". Сталін стоїть в наполеонівській позі, бо мабуть лаври Наполеона не дають йому спокою. В другій ґазеті знайдете на цілої півсторінки розквашену товсту морду Літвінова, а в іншій „благообразного" вигляду, як церковний свічкогас-брат, Калінін, визирає через свої окуляри й т. п. Біля кожного з них знаходяться замітки про значіння, розум, силу й т. п. цих комуністичних „Високопревосходительств і Превосходительств".

В інших книжках, ґазетах і журналах знайдеться багато ілюстрацій з ріжних „заводів, фабрик, колективних господарств" чи ще яких „досягнень" комуністичного режиму. Покажуть один димар з фабрики та ще й з димом і під ним пишуть, що вся Росія вкрита фабриками й заводами, які працюють. Покажуть кілька тракторів і пишуть про міліони тракторів. Пакажуть пару селян і робітників з задоволеним обличам і пишуть, що ось так виглядає „щасливе" населення Радянщини.

Рідко коли в капіталістично-буржуазних ґазетах можна бачити ілюстрацію й описи життя соток тисяч безпритульних дітей, сотки тисяч селян і робітників, котрих комуністи женуть на каторгу в Сибір та в інші місця. Не було ще фотографій з ріжних концентраційних таборів, з комуністичних вязниць, з міліонів голодних людей і т. п. Не показано ще ні разу в капіталістично-буржуазній пресі сіл, хат та дворів, знищених комуністичними експериментами; не показано тисячок голодних і замучених людей, що біля комуністичних кооператив чекають довгими годинами, цілими ночами і днями черги, щоб щось одержати з крамниці, або ще скорше дочекатися відповіді: „Нічаво нет!"

Буржуазно-капіталістична преса говорить про большевиків як про владу, що ніби на пустині почала будувати нову державу, почала будувати нове життя. Говорять вони про стару Росію так, як ніби про край дикий, про край, де не було ні шкіл, ні фабрик, ні заводів, ні жадних самоврядовань, де селянство й робітництво були в повному рабстві, як чорні в Америці й т. п. Судила ця преса царську Росію лише по її „аристократії" та „превосходительствах"; таксамо вона й тепер судить комуністичну Росію по її червоних комуністичних превосходительствах. Ні тоді ні тепер капіталістично-буржуазна преса ніколи не спускалася й не заглядала в гущавину мас. Вона звикла все судити лише по клясі пануючій, по адміністрації. Вона в признанням приймала заяви в царські часи ріжних сатрапів, що темний нарід треба тримати на ланцюху; слухає вона й нових сатрапів, що для народів бувшої Росії зовсім непотрібна демократія, що ті народи „щасливі" під чоботом комуністичної диктатури й згоджуються з ним. Клеветала стара сатрапія на всі народи Росії, клеветче й нова сатрапія. А буржуазно-капіталістичні скрипопери зі шкіри пнуться та стараються вихвалювати „мудрих" правителів, що так гарно порядкують 180 міліонами рабів.

Тому комуністи в своїй пресі й в пропаґанді не лають капіталістично-буржуазну пресу, а навпаки, користуються її писаниною, щоб „переконувати" своїх читачів, або тих капіталістів, до котрих звертаються за допомогою. Зате комуністична преса й пропаґатори ввесь час виступають різко проти робітничої преси, проти демократичної преси, проти щиро народних орґанізацій та інституцій, бо та преса та орґанізації дивляться на ріжні диктатури не очима буржуазно-капіталістичного світа, а очима працюючих мас. Буржуазно-капіталістичний світ завжди стає на сторону пануючого й на сторону сильного, а щиро демократична й народня преса та орґанізації жиють інтересами широких мас працюючого люду, а тому ріжним диктатурам, урядам, пануючим верствам дають свою оцінку таку, яку може дати сам працюючий і пригноблений нарід.

Хоч комуністи на своєму прапорі мають напис: „пролетарі всього світу, єднайтеся", на ділі самі єднаються з визискувачами й гнобителями робітничих мас усього світу. Це можна бачити не лише з діяльности самих комуністів у Росії та за кордоном, але й з капіталістично-буржуазної преси, що в них пізнала своїх спільників, „лицарів" гнобителя й визиску, а тому й аґітує за них серед своїх читачів. Куди не доходить комуністична пропаґанда через мізерну й убогу комуністичну пресу, туди її несуть приятелі комуністів з буржуазно- капіталістичної преси.

З НАРОДНОЗНАВСТВА ПОРТУҐАЛІЇ.

Католицьку релігію в Портуґалії скасували офіціяльно з хвилею, як там настановлено републиканський устрій. Дзвони не сміють уже дзвонити — всетаки вони роблять це час до часу. Священики не виходять на вулиці у довгих „талярах", а великі церковні свята: Різдво, Великдень і Зелені Свята проминають безслідно. Зате настановили народнім святом день смерти поета Камоенша (Камоенш помер 10 червня 1580 р). Того дня нема по школах ніякої науки, а цілісенький час пускають ракети, стріляють з моздірів. Але літературний дослідник Мануель Рамос пише в ювилейній статі: „Камоенш поет, якого у нас напевно найменше читають, ба можна сказати, що тепер у Портуґалії ніхто вже не читає"...

В Портуґалії скасували католицьку релігію, та воно не йде так легко. На диво можна бачити на вулиці, що майже всі прохожі хрестяться, коли переходять попри церкву, чи вона відчинена, чи замкнена. В Еспанії роблять це лише жінки; в столиці Портуґалії, Лісабоні, роблять це і мужчини й знімають капелюхи. Деякі хрестяться лише крадьки, от так, нібито прийшло їм на гадку... пошкробатися в голову.

Лісабона — модерне місто з великим комфортом, кабаретами, але сама країна Портуґалії чим дальше в глибину, держиться прастарих звичаїв; вона ще забобонна. Амулети там на денному порядку. Так примiром пентаґрам (знана там печаттю Соломона) хоронить хату перед вломом, а щоби охоронитися перед вроками, конче треба мати в кишені маленькі стиснені руки з джети (чорний бурштин). Письменник Авбуртін оповідає, що купив був собі на базарі такий амулет (руки з джети), але йому пів години пізніше вкрали його з кишені в трамваю...

Портуґальці, малі ростом, мішанці (Неґри, Маляйці й Ґермани). Вони вживають великанської глиняної посудини зовсім у формі старогрецьких амфор. У північних околицях побачите, як помалу їдуть тяжкі вози, запряжені волами, колеса без шпиць; є то грубезні кружки, як за римських часів. Коли такі колеса не намащені смаровилом, то скриплять стрішно. Згаданому письменникови Авбуртінови оповідав син богатого Портуґальця Васконсельоса: „Не можете уявити собі, який то дивний тон таких возів, коли раннім ранком їдуть на базар. То музика, наче не з того світа, а прошибає душу, що плакати хочеться". І вкінці Авбуртін додає від себе: „Модерна музика шукає нових інструментів, щоби схопити нові тони з воздуха. На найдивовижніші думки впадає при цьому. Тарахкають у пилу, тарахкають патиками, шкробають щітками по тарабанах. Може якийсь сміливий капельник спробує з портуґальським немащеним возом, запряженим у воли".

ПРИПОВІДКИ САРТІВ І КИРҐІЗІВ ПРО ЖІНОК.

У старій одежі (в старої жінки) не є тепло.

Коли ти маєш лиху жінку, то що тобі поможе спокій усього села.

Коли маєш тісні чоботи, то що тобі з цілого світа.

Коли маєш дурну жінку, постарайся про добрий нагай.

Ліпше ходити пішки, ніж їздити на поганім коні. (Ліпше лишитися парубком, ніж взяти собі лиху жінку).

Хата з дітьми — базар; хата без дітей — цвинтар.

Твоя дочка стала повнолітною. Багато війська йде на тебе (бахаго женихів).

Не давай дочки за рільника, який поле наводнює при помочі насипу (що прорветься, ліпше віддати за того, що наводнює при помочі каналу).

Наречена скривається, а її славу чути за горами.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

СЕЙНТ КЛЕР, ПА. Отсим подається до відома місцевим і позамісцевим членам Бр. Пр. Богородиці, від. 9. У. Н. Союза, що зогляду на 10-літний Ювилей Бр. св. Апп. Петра і Павла від. 242. У. Н. Союза, в Фраквилл, Па. котре відбудеться 2-го серпня, тому звичайний місячний мітінґ відбудеться 9-го серпня по Службі Божій в ґалі де звичайно. Н. Салак, пред. А. Прус, секр.

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(10)

— Щож таке можуть мати, щоби мене звати твоїм ворогом? Заки я тебе постріли, я й не чув, що такий як ти є на світі. Як я міг чим скривдити тебе тоді, коли тебе ще на очі не бачив, коли ще нічого не знав про тебе? Хіба кривду вони добачують в тім, що я осів тут і унеможливив тобі вікувати в сих сторонах як мисливому. За пару років звірини тут справді вже не буде тілько, кілько було би, як би ся сторона далі лишилася незаселеною.

— Що правда, їх троха огірчує се, що тут поселилися люди і проганяють звірину. Але вони оба, хоч самі до смерти не гадають розставатися з промислом мисливих, мене до таких не рахують.

— То чим же я, на їх думку, твій ворог? Чому не скажеш мені, що їм влізло в голову? Непорозуміння виясниться.

— Мені не личить виявляти їхні думки. Як схочуть, самі скажуть.

— Про все те шкода балакати, — перебила Варка. — Всі старі люди мають якісь химери і привиди. Жерелом химер тих двох старих буде боротьба між рушницею і плугом. Рушниця мусить поступитися плугови, отже вони оба огірчені і вигадують собі ріжні кривди... Лише тої, яку вам зробив мій батько, не вигадали собі, бо доказ кривди опинився в руках лікаря.

— Ся кривда вже загоєна, — Андрій відповів, усміхнувшися. — Як є ще інша кривда, то й вона може загоїтися.

— Чи то не йдуть твої старі? — господар спитав, стоячи при вікні. — Не видко добре, бо шиба троха замерзла.

— Таки вони, — сказав Андрій, приступивши до вікна. — Мабуть по мене.

По хвили увійшли Сабарай і Капій.

— Ти, хлопче, забув, що йдемо на засідку? — Капій спитав. — Заяця вже маємо.

— На засідку з заяцем? — спитав Жулицький.

— Гнат попав на тропу другого рися. Вчера падав сніг, отже тропа з сеї ночі. Може й нині буде йти туди. Підкинемо заяця і засядемо. Як надійде, то з рисями вже будемо мати спокій.

— На засідку йти ще рано, — замітив Андрій. — Сідайте і слухайте, що й вам треба знати. Маємо нові права.

Андрій став обом старим пояснити се, що йому про польованнє сказав був Жулицький. Оба слухали дуже цікаво, та лиця їх показували, що ті новини неоднаково ділали на них. Старий Сабарай приймав новини як щось таке, що способу його життя вже не змінить. Він вже й так з рушницею не ходив. Його вік був довший як вік Капія, отже він мабуть сам пережив ріжні зміни, та розумів, що зміни йдуть за змінами; що старе вступається перед новим. Лице Капія було стурбоване і троха сердите. Коли Градецький скінчив, Капій промовив:

— Поки в сих сторонах панували Запорожці, не було ніяких законів. Не було їх для людей, не то для звірів. Був тілки предківський звичай. Кождий робив так, як то здавна робилося. Як прийшли Москалі, то з собою принесли закони для людей. Тепер насилають закони для звірів. Хоч тих законів для звірів не було, то ще мій батько не стріляв і я не стріляю до тільної лані, або з малим оленятком. Не стріляю, бо шкода і тоді мясо погане. Також без потреби не мордую роґачів. Розумний мисливий вбиває звіра лише тоді, коли йому потрібне мясо або шкіра. Бог сотворив звірину для чоловіка: щоби мясом заспокоїв свій голод, щоби зі шкіри зробив собі постоли. Ті ваші закони, то закони проти людей. Як у мене в хаті нема що їсти, то я обовязаний вмерти з голоду, хоч олень іде попри мою хату? Я маю право лише дивитися на него, бо саме прийшла хвиля, коли не вільно до него стріляти?

— Жулицький став старого потішати, кажучи:

— Не дивіться так чорно на світ божий. Кромі оленя і серни є ще інший звір. На той короткий час охорони тих двох можете заздалегідь пристаратися вяленого мяса. Також риби маєте досхочу. На добавок, де є людські оселі, там і мисливий не згине з голоду. Чи люди тільки мясом живуть?

— Ви справді будете карати, як хто застрілить оленя тоді, коли не вільно?

— Мушу. Скараю, хоч би то був мій рідний брат або син.

— Я цікавий, як ви спіймаєте його?

— Люди мають очи, вуха.

— Як я застрілю оленя, то не на очах донощиків. Ті, що мають вуха, не будуть знати, де впав стріл, бо гук рушниці луна повторяє в кількох місцях. Хто не має мого вуха або вуха Гната, той не збагне, де гукнула рушниця, де тільки скала повторила її гук. Капія ваш Футрик не спіймає.

— Що ви сказали би, як би я вашого Андрія взяв до себе?

Оба діди здивовані глянули на него. Сабарай далі сидів мовчки. Лише Капій спитав по хвили:

— Або він вам на що потрібний?

— Такий, як він, потрібний. І йому добре було би у мене і ви мали би з того користь.

— Колиж бо Андрій моєї хати покинути не схоче... Як би й покинув, то піде не під ваш дах, а під свій власний.

Жулицький став старим пояснити, під якими умовами взяв би Андрія.

Капій вислухав уважно і сказав:

— Воно було би не зле, як би не та велика кривда.

Сабарая лице аж тепер ожилося і він промовив до Капія:

— Я тобі щось скажу, Прокопе. Андрій прийшов сюди, щоби відобрати своє. Яким способом, пусте. Лише коби чесним. Мої очи вже слабі, але ще дещо добре бачать. Мій дух старий, але ще не цілком вснув. Я бачу і прочуваю, що вину батька змие дитина.

— Хіба ти, Гнате, не знаєш, що яблуко звичайно паде недалеко яблінки?

— Паде яблуко червиве. Здорове можна самому зірвати.

Капій хвилю думав. Нарешті підвівся і каже:

— Роби, Андрію, як сам думаєш. Я вже застарий, щоби в сих нових чудних часах виміркувати, з чого тобі буде ліпше, з чого гірше. Та не забудь, що заки остаточно рішишся, тобі ще треба буде порадитися в хаті.

— Я вже сказав тут, що остаточну відповідь дам аж завтра.

— Яку кривду вони набили собі в голову? — Жулицький промовив до доньки, коли всі три мисливі відійшли.

— То мабуть якісь старечі привиди Капія і він їх обох бунтує. Поведення Сабарая і самого Андрія такі, що вони неначе загулюкані якоюсь химерою непримиримого Капія.

На другий день прийшов Градецький і вже лишився в хуторі Жулицького. Господар переодяг його від стіп до голови, бо до тепер Андрій ходив майже цілком так, як Капій і Сабарай. Аж коли скинув постоли і взув чоботи, коли надів на себе сукно, показалося, який то вродливий парубок. Хоч далі ходив з рушницею, хоч бодай що другої-третої днини забігав до хати мисливих, то вже перші дни його роботи в хуторі і перші дни розмов з Жулицьким показали, що Андрій справді не вихованок дикого ліса, а має якісь ліпші міські школи. Сам ніколи не згадував, яке було його життя, заки сюди прийшов. Від відповіди на такі питання зручно викручувався, отже Жулицький з донькою перестали випитувати його. Батько пояснив се так донці:

— В життю молодих парубків бувають хвилі помрачення ума. Хоч добрий хлоп, в такій хвили зробить щось пусте, може й не таке лихе, як він, отямившися, в першій хвили думає. Поражений своїм власним вчинком, зразу не знає, що з собою зробити, де заховатися перед людським оком. Може й він скривсь тут через якийсь нерозважний молодечий промах.

— Він не виглядає на такого, щоби зробив щось дуже погане. Хіба щось смішне і втік в ліси, щоби з него не сміялися.

— І я так думаю.

Зима скоро минулася. Провесна була тепла. Вже в березні худоба вийшла на зелену траву, плуги виїхали в поле. Квітень був правдивим квітнем. Варка стала просити батька, щоби раз для неї посвятив одну днину на довшу прогульку в більшім товаристві. Вона дістала охоту переїхатися по горі Кандибі, на котрій ще ніколи не була. Для такої прогульки трафилася добра нагода.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Рух серед жіноцтва. — Курси Червоного Хреста. — Ювилей Жіночої Громади".

Українські жінки отвирають у Ню Йорку незабаром санітарні курси Червоного Хреста. На чолі управи курсів стоїть пані М. Скубова.

У своїм заклику в справі цих курсів управа каже:

„Світова війна показала нам наглядно, яку важну ролю сповняє жінка на війні і якими важним чинником вона є у визвольних змаганнях.

„Бо хтож, як не жінки, сповняючи працю сестер-жалібниць на фронті, в шпиталях і лазаретах, заступали раненим воякам матерей та лічили їх не лише з ран, але і з морального пригноблення й упадку? Хтож, як не ці жінки в часах найстрашнішого проливу крови і найбільших терпінь несли між скровавлені армії не лише ліки і перевязки, але й моральну піддержку та опіку? Не диво тому, що їх кожна держава шанувала і цінила високо, а Злучені Держави на знак цеї пошани видали навіть окремі марки з образом сестри-жалібниці, як представниці цеї важної сторінки і важної підпори у боротьбі.

„Установою, котра орґанізує санітарну поміч і сестер-жалібниць, є Червоний Хрест. Всі держави і народи мають свої орґанізації Червоного Хреста, дорожать ними і дбають про їх розвиток, знаючи, як цей Червоний Хрест потрібний в час проби і міри.

„Наскільки Червоний Хрест потрібний українському народови, про це, здається, не треба би говорити. Живемож ми у постійній боротьбі — змаганню за визволення і раз-у-раз приходиться нам журитись раненими, вязнями, побитими і сиротами — жертвами цього змагання. Не маючи своєї держави, ми тим більше повинні мати орґанізацію, що давала би поміч і опіку тим, хто потерпить у боротьбі.

„А кромі того наука з останньої української війни, котра заскочила нас непреготованими і нам приходилось безпомічно дивитись, як тисячі українських вояків конали від ран, тифу і інших недуг, без орґанізованої помочі, без піддержки і ліків. Правда, були тисячі українських жінок, що готові були себе радо посвятити для цеї праці, та не могли нічого зробити, бо не було в них ні знання, як це робити, ні орґанізації, через яку могли би працювати.

„Треба тому вважати, щоб якась подібна заверуха не захопила нас знову непідготованими і щоб не повторилася сумна траґедія української армії в „чотирокутнику смерти". Рада на це — вступати вже тепер в ряди Червоного Хреста, орґанізувати його відділи, вчитись самаританського діла, готовитись на те, щоб у всякий час і серед всяких обставин вміти давати поміч тим, що її можуть потребувати.

„В Ню Йорку пічнуться незабаром санітарні курси Червоного Хреста для Українок. На тих курсах, і в Червоному Хресті взагалі, вони навчаться, як помагати хворим і раненим, як працювати в шпиталях і взагалі як бути пожиточними в трудний час війни чи якогось іншого всенародного нещастя.

„Викладати на курсах будуть лікарі-фахівці і бувші воєнні сестри жалібниці, та будуть практично вчити, як нести санітарну поміч.

„Курси відбуваються два рази в тиждень в помешканні при 46 Ст. Маркс Плейс від 8 до 10 години ввечер, в середи і пятниці. На курси приймається жінок від 18 до 45 літ віку.

„Вписи до Санітарного Курсу пічнуться в серпні, кождої середи і четверга, від 8 до 10 години ввечер, в льокалі Републиканського Клюбу, 46 Ст. Маркс Плейс."

Цього року в грудні минає 10 літ від часу заложення чи не першого українського жіночого світського товариства в Америці, „Жіночої Громади" в Ню Йорку. Щоби вшанувати цей ювилей, „Жіноча Громада" задумує видати пропамятний альманах, у якому подасть звіт зі своєї десятьлітної діяльности, своїм членам і прихильникам на пригадку і взагалі як заохоту для жінок, щоб працювали для добра нашого народу. Хочемо зробити цей альманах не лиш пропамятною книжкою нашого одного товариства, але свого роду памятником праці всього українського жіноцтва в Америці, і помістити в ньому звіти інших українських жіночих товариств, особливо світських, з їх фотографіями та описом діяльности. Окрему частину хочемо присвятити праці жінок на мистецькому полі, участи жіноцтва в орґанізаційній праці тутешніх великих орґанізацій, не забуваючи також про наших жінок-бизнесменок.

Жіночі товариства, які цікавляться цим проектом, повинні порушити справу на своїх зборах. Котре хоче помістити в альманаху свою історію, або фотоґрафію, мусить о неї постаратися. „Жіноча Громада" думає помістити спис українських бизнесменок і професіоналісток (лікарок, власничок бюті парлорс" та інших підприємчинь у кождій місцевости. Жінки такої місцевости повинні за те подбати.

Матеріяли має від Жіночої Громади приймати п. Марія Скубова, 132 Іст 7-ма вул., Ню Йорк, Н. Й.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Подається до відома всім членам Тов. Укр. Січи, від. 170 У. Н. Союза в Джерзи Ситі, Н. Дж., що в четвер, 30. липня с. р., померла Анна Януш. Покійна належала до Укр. Нар. Союза і до Тов. Укр. Січи, від. 170. Тіло покійної знаходиться під ч. 481 Тоннел Евеню, Джерзи Ситі, Н. Дж.

Похорон відбудеться в суботу, 1. серпня, в годині 9-тій рано. Родина запрошує на похорон всіх членів, члениць, як також знакомих.

Вічна їй память і свята земля най буде їй пером.

Омелян Онуфрів,
секр. Тов. Укр. Січи.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ.

В ч. 174 „Свободи" під дописом про вечірку на честь О. Грибівського подані підписи М. Куцика, В. Дроботія й Н. Цимбалістого. Треба, щоб там були підписані: Новак, Каришин, Дроботій, Скоцко й Дубас.

В. Дроботій.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО КОЛЬОНІЮ В МИЛВИЛ, НЮ ДЖЕРЗІ.

Маю намір справити допис пана Мусійчука про нашу кольонію в Милвил, котрий був поміщений в 160. числі „Свободи" під наголовком: **Враження з нашого фармерського життя.**

Пан Мусійчук каже там, що він обїхав майже всіх Українців-фармерів. Це за один день неможливо. Тим тяжче це було для пана Мусійчука, котрий відвідав пана Найду, що живе дальше від осередка.

Милвилських кольоністів ображає, що пан Мусійчук називає їх кольонію напів дикою. Не можна теж говорити, що дехто дався натягнути та купив корчі з пнями. Неодин певно купив корчі з пнями, та не дався він натягнути, бо він у своїй уяві бачив гарну фарму, яка повстане, коли корчі будуть вирубані, а пні викорчувані. Ті, що купували вже вироблені фарми, не мешкають як на селі, але як в місті.

І не живемо ми без вийта. Маємо міський уряд, вибраний нами та дбалий за громаду. Щодо церков то одна з них функціонує, а саме та, котра стоїть за те, щоби нарід правив церквою. Сподіваюся, що свідома людина нам цього не візьме за зле. Церква може функціонувати, хоч нема в кольонії священика. Таких кольоній в Америці богато.

Неправда, що в Народнім Домі кромі балів нічого нема. Зимою там ведеться школа, куди ходять українські діти. Школа сповняє свою задачу, коли кожна українська дитина вміє по українськи. У Народнім Домі були концерти й представлення. Наш товариш-фармер Антін Романюк без розголосу багато праці поклав коло школи й концертів та представлень.

За старанням Товариства „Просвіта" відбулося в Народнім Домі минулої осени віче для протесту проти пацифікації Галичини. На вічу були й бесідники з Филаделфії. Ми брали участь у протестаційнім поході в Филаделфії, на котрий ми виїхали спеціяльним „босом",

Цього року ми мали концерт в честь Шевченка, а відтак представлення в честь Франка.

В нас є комітет, що збирає жертви на допомогу боєвій акції в краю.

Все те орґанізується коло Народного Дому. Дім є справді народний, бо належить до народу, а не до дієцезії.

Думаю, що ці річи треба було прослідити перед написанням допису. Тоді заключення шановного дописувача були би певно інакші.

Михайло Ключка, предсідник **Народного Дому.**

КОРМЛЕННЯ РІКИ.

Західно - сиберійське племя Остяків уладжує на весну свято кормлення рік. В означений день господині приготовляють дуже богато їди — навіть найдорожчої і все це зносять над ріку. В сам день свята збирається ціле село над рікою. Приходить і духовник. Тепер ці страви вкидають у воду. Роблять це тому, що ріка кормить ціле село своїми богатствами ввесь рік, отже треба старатися виєднати собі ласку, щоби з новим роком була щедра, як і минулого року. Коли вже всі харчі вкинено у воду, вибирають з худоби всього села найгарнішу штуку і цю під проводом духовника ведуть над ріку на поміст. Коли вже худоба стоїть на помості, держать її сильно за посторонки, а духовник вбиває їй у серце ніж. Так держать корову, поки вся кров не сплине до ріки. Потім цю корову чи вола обдирають зі шкіри, кости і шкіру вкидають до ріки, а все мясо печуть. З тої великої печені кождий сільський рибалка дістає кусень мяса. Він переховує це мясо старанно цілий рік, як талізман, що ворожить добру ловлю. Хто згубив би такий талізман, тому нещастило би в ловлі риб, його все переслідували би бурі.

Добрий братчик.

Івась упав у воду та приходить мокрісенький додому. Мати поклала сина до ліжка. Батько стоїть при цьому та каже синові, що його не минуть буки, як огріється.

Івасів брат Максимцьо підходить за хвильку до ліжка та каже:

— Тату, Івась уже огрівся!

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА" 103 АВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

Від польського конзуля отримано відповідь в справі фонографа і рекордів, що хочемо вислати в дарунку для Українського Музею у Львові. Пише конзуль, щоб писати до міністра праці і промислу. Написано і там; здається, що вільної перевізки не дістанемо. Поляки хочуть лиш наші податки і жовнірів, а не наших інституцій.

Троха скучно за Авраменком. Незнати, чи купив собі вже капелюх?

Склеп Сурми вже перероблений, розіслано листи з запрошенням на отворення лише до ліпших костумерів. Листи слідуючого змісту:

VISIT OUR UKRAINIAN VILLAGE, 103 AVE. A, NEW YORK.

П. Т. — Від довшого часу нам сам музичний бизнес не оплачувався. Щоб зовсім не заперти одинокого українського музичного центра в Ню Йорку, заряд Сурми вислав свого представника до краю.

З краєм навязано торговельні умови з ріжними українськими фірмами, а головно з українською фабрикою цукорків „Фортуна Нова".

Українські карпентери, пломбери, електришини й малярі переробили зовсім стор Сурми. Де були будки до пробування рекордів, там стоїть гарне „УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО" з хатами, городами, бузьками, чисто як в краю. Столи, крісла для костумерів. Є де посидіти, відпочати, під вітраком вихолодитися, є „зимне" випити навіть ліпше як в „Куней Айленд".

Заряд Сурми тому пише Вам того листа, щоб Вас отсим запросити на ОТВОРЕННЯ, котре відбудеться дня 1-го і 2-го серпня 1931 (то є в суботу і неділю). Прийдіть з цілою родиною. Для дітей будуть дарунки, та хай вони побачуть українське село. — До побачення. Остаємось з глибоким поважанням — **Заряд Склепу Сурми.**

П. С. Зайдіть подивитися, чи буде „кравд".

Б. Дністрянський.

ДАВНЕ МИНУЛЕ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА ОСТАННЯ СПРОБА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ

(2)

Тимчасом виснажена війнами та внутрішньою боротьбою Київська Держава вже у кінці XII ст. перестала бути єдиною та інтеґральною, розпавшись на цілий ряд фактично майже самостійних держав. На півночі від того часу почав відогравати велику ролю даніший конкурент Киева — Великий Новгород, що у XIII—XIV ст. досягнув був найвищого політичного та культурного розквіту; на північному сході витворилося досить сильне Ростовсько-Суздальське князівство, яке згодом перетворилося у Московське царство, а на Заході Галицько - Волинське, яке протягом деякого часу, на жаль, без успіху, робило спроби перебрати в свої руки ролю колишньої Київської Держави. Татарська окупація не тільки остаточно зліквідувала політичну ролю Київа, вже і до того ослабленого та поруйнованого в кінці XII. ст. ростовсько-сузальськими князями Юрієм та Андрієм, а спричинила цілком і нормальний господарський та культурний розвиток української нації взагалі, причинившись також до витворення нового політичного ладу та соціяльних відносин на українських землях. (М. Грушевський, Історія України-Руси, т. I.-II.-III).

II. Литва та Польща опановують українські землі.

Зчасом північно-східні землі колишньої Київської Держави під татарською зверхністю стали центром життя московської нації і зручною політикою московських князів поволі обєдналися у Московському Царстві, яке у кінці XV. ст. спромоглося зпочатку визволити зпід татарсьої залежности, а протягом XVI. ст. збройною силою навіть окупувало Казанське та Астраханське Царство, на які розпалася колись така могутня Золота Орда. Також і Великий Новгород, що ще у XV. ст. завзято оборонював свою незалежність від Москви, згодом поруйнований та ослаблений московськими князями Іваном III. та Іваном IV. стається звичайною провінцією Московського Царства (диви В. Ключевський: „Курс русской исторії, т. II.).

Навпаки, оточена навколо агресивними сусідами, Мадярами, Поляками та Литвинами, Галицько-Володимирська Держава не тільки не зібрала до купи українських земель, а навіть сама спромоглася протриматись лише до середини XIV ст., коли й була поділена поміж більше щасливі сусідні держави. Від того часу ролю Москви на українських землях відограє литовська столиця Вільно, якій справді вдалося прибрати до рук усі білоруські землі (колишні Полоцьке та Смоленське Князівства—землі Київської Держави) і більшу частину українських. Але примушена на півдні оборонятись проти татар кримських та буджацьких і загрожена на Сході Москвою, а на півночі німецьким орденом, Литовська Держава змушена була незабаром шукати допомоги у Польщі, що привело (на початку XV. ст.) до династичної унії обох держав, а згодом навіть до їх обєднання в одну державу (Люблинська унія 1569 р.). І от в результаті цього акту майже всі українські землі обєдналися у межах Польської Держави. (Диви М. Любавський „Очерки по исторіи литовско-русскаго государства").

Таким робом московська нація вийшла з татарської неволі досить сильною та незалежною державою, а українська, після переходового періоду досить вільного розвитку під Литвою, опинилася під важкою рукою шляхетської Польщі. Остання повела на українських землях таку антиукраїнську національно-культурну та соціяльно-економічну політику, яка у дечому була може гірша за пізнішу московську.

Позбавлена своєї державности та ослаблена культурно, українська нація разом з тим пережила і велику господарську руїну, бо старі торгові шляхи попали у руки Татар, які, захопивши Крим та гирла Дунаю, дуже утруднювали зносини з півднем. Та і Візантія вже з самого початку XV. в. перестала відогравати свою колишню ролю. Але тоді, як у Західній Европі стара греко-римська цивілізація затрималася принаймні хоч у малих розмірах по романізованих провінціях, а крім того римо-католицька церква через латинську мову зберегла безпосередній звязок зі старою культурою, тоді як „хрестові походи" проти музульман втягнули тодішнє суспільство Західньої Европи у сферу культурних впливів Візантії та арабського світу, тоді як з оточеного навколо Турками Царгороду освічені Греки розбігалися по ріжних країнах Заходу і приносили з собою усякі культурні скарби, які згодом причинилися до так зв. „ренесансу" в Італії й у Західній Европі взагалі, у той час Україна-Русь, спустошена та зруйнована Татарами, стояла у XIV—XV ст., так мовити, майже культурною пусткою, бо візантійська культура ще не встигла була глибоко закорінитися, а власні культурні традиції теж ще не цілком виробилися, бо старі культурні центри загинули, а крім того взагалі тяжкі обставини життя унеможливили культурну творчість.

І справді за цей час українська література та мистецтво не дають майже ніяких памятників. (М. Грушевський: „Історія української літератури, кн. I., М. Возняк: „Історія української літератури", т. II.). Одірвана від Візантії та віддалена від Заходу, а також поріжнена з ним релігійно-церковними суперечками, українська нація у XV—XVI. ст. знаходилася вже далеко позаду західньо-европейських народів, чого ніяк не можна сказати про XI—XII. ст., коли Київ був наче другим після Царгороду культурним центром Европи, конкуруючи навіть з Римом (Див. Ch. Diel: La Bizance, K. Lamprecht: Deutsche Geschichte, II).

Правда, панувала тоді у Києві культура візантійська, але вже почала була вибиватися також українська течія. На жаль, цей процес української культурної творчости, перерваний цілими століттями, відновився тільки у XVI. ст., коли українській нації під зверхністю Польщі довелося витримати жорстоку боротьбу супроти натиску католицизму та польонізації. І от греко-християнська релігія, яка за минулі століття була засвоєна українською нацією, стала такою національною фортецою, що майже цілком витримала усі ворожі атаки (диви М. Грушевський: „Український культурно - національний рух у XVI.—XVII. ст.).

А через те, що Польща, як раніше Литва, була безсильна або не бажала обороняти збройною силою українську націю від татарських наїздів, то на українських землях з метою самооборони поволі витворилася своя збройна сила, а саме запорожське козацтво. Напочатку ці козаки справді провадять безупинну та жорстоку оружну боротьбу головним чином супроти кримських та буджацьких орд. Колиж польська влада, особливо після перемоги католицької реакції у значній частині Европи, почала у кінці XVI. ст. нечувану атаку на українську церкву та культуру, намагаючись українську націю окатоличити та спольонізувати, то ця збройна сила дуже прислужилася Україні і в боротьбі проти Польщі (диви В. Антонович: „Бесіди про козацькі часи").

Тимчасом довголітнє перебування української нації під Литвою та Польщею причинилося до того, що українські землі примушені були зорієнтуватися на Балтику та Середню Европу, бо у XVI. ст. взагалі Чорне та Середземне море втратили свою колишню господарську вагу. На українських землях за цей час, так мовити, остаточно сформувався та поширився майже такий саме февдальний лад, який панував раніше й у всій Західній Европі. З одного боку всюди запанувала сваволя панів-шляхти, а з другого неволя селян-хліборобів, так звана панщина (диви Ст. Кутшеба: „Польска і Літва". А що торговий капіталізм у XVI. ст. досягнув був у польській державі досить значного розвитку у звязку з великою експортовою торговлею хлібом, скотом та лісом, то польська шляхта з усею силою державного апарату накинулася на „вільні" українські землі, основуючи тут свої великі господарства та насильно запроваджуючи панщину. Ця кольонізаційна політика набрала особливої горячки у кінці XVI. та на початку XVII. ст., перекинувшись також далеко на лівий беріг Дніпра (диви М. Грушевський: „Економічні студії").

За цей час колишні вільні хлібороби-селяни стали безправними панськими кріпаками, а українські князі та бояри поробилися панами-шляхтою. У перший період натиску войовничого католицизму на українську церкву та культуру вони ще виступають на соймах та сеймиках в обброні національних інтересів української нації, але довго на цій позиції не затрималися. Спільність станових інтересів з польською шляхтою, спільна праця на соймах та загальна політика польської влади поволі привели до того, що верхи української нації спольонізувались та покатоличились (диви В. Липинський: „З дзейів України").

(Далі буде).

СЛАВЯНСЬКІ ПОМПЕЇ
(Сальона).

Над Адрійським заливом біля нинішнього Спліту (Спалято) повстала кельтійсько-ілірійська оселя Сальона — невідомо коли. Пізніше дістала ця оселя римську назву Сальоне. Розвивалася гарно, бо врожайна земля, підсилювана водами ріки Ядро, заохочувала людей поселюватися в цих сторонах, де родилося гарне збіжє, славних теж із меду. Небаром знайшлися тут римські купці, заманені сподіваними користями з торговлі. Та спритніші від них були грецькі кольоністи з сусіднього острова Іса. Вони зуміли небаром заволодіти Сальоною та держати довго в своїй залежности, доки не прийшли на ці побережа Римляни у своїм побідним поході.

Сальона виринає з мряки переказів щойно в 119 році перед Христом; назва її виступає тоді вперше в історії з нагоди довгої війни, яку Римляни вели з войовничим племенем Ілірійців. Одначе Сальона була залежна від грецької кольонії Іса мабуть до часів Юлія Цезаря. В нагороду за активний виступ по його боці у війні проти Помпея дістала Сальона від диктатора або його наслідника Августа — привілей самостійної римської кольонії: Кольонія Марція Юлія Сальонітана.

Тому скоро розвивалася, стала небаром столицею Ілірії, а потім римської провінції Дальматії, осідком її намісника і місцем засідань дальматинського сойму: ковентус. Завдяки догідному положенню над затишним заливом стала Сальона важною торговельною пристаню, що мала бодай половину мешканців пізнішої столиці східно-римської держави, Візантії.

Значіння міста зросло ще більше за цісаря Діоклеціяна. Цісар цей був з роду Дальматинець. Він побудував собі величаву укріплену палату та поселився в ній, як усунувся з політичного життя після абдикації в 305-тім році після Христа. За його наслідника Максиміліяна Сальона мала фльотилю, що боронила побережа, три великі торговельні доми, фабрику зброї та богато величавих державних будинків, як форум, курію, святині, театр, амфітеатр, водопроводи, терми (купелі), як узагалі кожде римське місто. Лише мало дбали про укріплення.

В перших століттях християнства є Сальона столицею єпископа, а потім церковною метрополією всеї Дальматії. Перші єпископи Венантій та Доміній згинули мученицькою смертю з богатьома іншими вірними нової тоді віри підчас переслідування за Діоклеціяна.

Від IV. століття потерпіла Сальона чимало підчас мандрівок народів. Найстрашніший був напад Аварів (615—639 р.) Вони перемінили ціле місто в руїну та згарища, побивали часть населення, порозбивали камінні гробниці, шукаючи дорогоцінностей. Населення в жаху втікало на сусідні острови, та як побачило, що з наїзливаючими Славянами можна жити, вернулося на сушу і поселилося на постійно в укріпленій Діоклеціяновій палаті тай так дало початок нинішньому Сплітові (Спалято).

Руїни Сальони під впливом шкідливої атмосфери були (як і римський колисей) знаменитим будівельним матеріялом, якого вживала ближча та дальша околиця. Кажуть, що з тих звалищ побудували дзвіницю в Спліті, собор в Трогірі, а навіть деякі венецькі палати. Тому то осталося небогато з тих славянських Помпеїв. Коли йти від сторони ріки Ядро, годі й догадатися, що там кипіло колись пілдене життя, що там завдяки торговельним взаєминам з римським Сходом, дісталися та запанували чужі культи, малоазійської Магна Матер (Великої Матери) Кибелі, єгипетської Ізиди та містерії перського бога Мітри, поки звалищах не заясніло світло Христової віри.

Праці над розкопуванням руїн Сальони почалися принагідно майже сто літ тому.

Сальона розбудована була в формі неправильного чотирокутника. Мури з воротами й оборонними вежами походять з ріжних часів. Найстарша часть міста була на заході, що доказують останки театру, амфітеатру, базилік і т. д. Значно пізнішою є східна часть, якого пів кільометра від Соліна є останки театру з I. століття після Христа. У північно-західній части міста є цікаві руїни амфітеатру. Виступали в ньому гляділатори (борці), відбувалися бої з дикими звірами, святочні обходи. Могло в ньому поміститися 20 тисяч глядачів. На схід від амфітеатру йшов укріплений мур, а по лівому боці є старохристиянський цвинтар із церквою св. Астерія, який згинув мученицькою смертю в амфітеатрі підчас переслідувань за цісаря Діоклеціяна. Є там 16 саркофагів (домовин) у глибині 2.8 м. Монограми Христа і хрест доказують, що походять ці домовини з християнських часів. У части найстаршого муру, нерозібраного при розбудові міста, є т. зв. Порта Цезарея, укріплена двома 8-бічними вежами. В середині руїн цих воріт видно дорогу для возів, і по боках вузькі хідники для пішох.

Коли вертати з Порта Цезарея на північ малими воротами „Порта Субурбана" (підміські ворота), дорогою, що йде на цвинтар св. Астерія, читаємо на камінним бльоку вирит грецькими буквами вирите (може римського вартою) зітхання: „Си Киріє гора" (Глянь на нас, Господи!)

На право від Порта Субурбана (або Субурбія) був осередок старинного форуму: були тут базиліки, що були біржею та місцем судових розправ. Як запанувало християнство, зосереджувалося тут ціле церковне життя, коли базиліки перемінили на церкви. Є тут останки трох церков, базиліки еп. Сальони — базиліка урбана з початків V. століття, а на ліво була каплиця хрещення — баптістеріюм і мирования — консігнаторіюм. Правобіч є руїни базиліки з навою у формі хреста початків VI. століття. Під тими базиліками є останки давнішої тринавої базиліки з IV. століття, а ще глибше знайшли основи найстаршої християнської святині. Тут було огнище християнського життя, тут працювали місійно епископи Веронантій та Доміній.

На схід від базиліки є звалища термів, або прилюдної купелі. Знаємо, що терми, які в Римі побудували цісарі величими коштами, були огнищем спортового та мистецького життя, місцем стріч і пописів письменників і мистців. На провінції самособою було це все життя лише в мініатурі. Сальона мала кілька більших і менших публичних термів а також приватних. Терми ці заховалися якнайліпше. По середині було подвіря з рундуком (ганком), що було призначене на гімнастичні вправи на свіжому повітрі. Роздягалися в гардеробі — аподітеріюм, на одяги були отвори в стінах. Заховався дуже добре басейн з тушом холодної води фрігідаріюм, а побіч була літня (тепла) купіль: тепідаріюм. Відси входили до басейну горячої купелі — кальдаріюм (40 степенів) і до парні — судаторіюм.

Судця: Ви обвинувачені, що переїхали автом Богу духа винну людину. На додаток був це бідний дідусь без праці та даху над головою.

Шофер: Пане судде! На вулиці була така сутолока, що я дійсно не міг вибирати.

В уряді.

— Мати таке гарне становище, як пан директор мають, було одинокім моїм бажанням. Ось чого я бажав би в життю!

Директор: Самособою, всі ви однакові. Одиноким вашим бажанням є проводити час на неробстві!

Господар (до літника): Пане, вийдіть на хвилину, побачите, яка на небі гарна веселка!

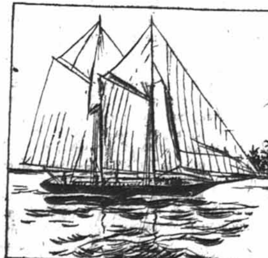
Літник: А не треба буде за це платити „екстра"?

Жінка: Юльку, чи коли б ти був не оженився зі мною, то ще був би міг так любити мене?

Чоловік: Іще навіть більше!

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

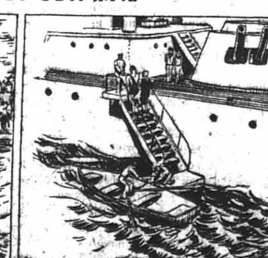
(84).

Коли бійка на шкуні скінчилася, лишилося при життю лише двох моряків. Їх Тарзан знайшов в одній далекій кабіні захованими за кріпкими дверима й скринями. Тарзан дістав їх звідти й наказав працювати та помагати йому в керуванню судном. На раннок подув свіжий вітер. Тарзан наказав піднести вітрила й шкуна вирушила на відкрите море. Передтим усі звірята відвезено на беріг у їх джунглі.

На покладі відпливаючої шкуни стояв Тарзан з Джейні. Вони знаками прощалися з Шітою, Акутом та з іншими малпами. Звірята з берега робили ріжні рухи, якими вони прощали своїх приятелів. Тарзан і Джейні довго стояли на покладі й не відривали своїх очей від берега, на якому все меншали постаті малп. Поволі вони здавалися ледви замітними точками й нарешті зникли зовсім. „Прощайте, мої друзі. Я вас ніколи не забуду" — сказав Тарзан.

Кілька днів шкуна йшла в напрямку континенту. Тарзан сподівався дібратись туди, або стрінути на морі военний корабель, який патрулює тутешні води. За тиждень плавання шкуна стрінула военний корабель „Шорвотер". Коли з корабля приплив човен до судна, Тарзан пояснив, у чім справа. Скоро він опинився з Джейні на военному кораблі. Негайно післали радіо-телеграму до Лондону й у відповідь довідалися, що син Тарзана жиє дома.

Вже дома Тарзан довідався, що його сина замінила іншою дитиною одна жінка в шинку на березі, коли Рокой чекав на човен з „Кінкейда". Вона потім за висоту винагороду, яку виплатив їй управитель маєтків Тарзана, вернула його сина. Тарзан, тепер лорд Грейсток, спокійно зажив з своїх маєтках. Та голос джунглів передається в кров його сина. Що було з сином і як він дістався до джунглів, про це розкаже історія „Тарзанів син".